

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۸۸۰۲۴۰

تصرف در میادین مشترک
نفت و گاز

مؤلف

دکتر رضا رحیمی دهسوری

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	: رحیمی دهسوری، رضا، ۱۳۶۶
عنوان و نام پدیدآور	: تصرف در میادین مشترک نفت و گاز / مؤلف رضا رحیمی دهسوری
مشخصات نشر	: تهران؛ چتر دانش، ۱۴۰۲
مشخصات ظاهری	: ۲۶۳ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۶۱۹-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه؛ ص. ۲۶۳-۲۳۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: تصرف (حقوق) (Law)
	Possession (Law)
	Possession (Islamic law)
مالکیت	- Property
	حیارت (حقوق) (Law)
	Occupancy (Law)
	حیارت (فقه) (Law)
	Occupancy (Islamic law)
	میدان‌های نفتی
	Oil fields
	گاز -- میدان‌ها
	Gas fields
رده بندی کنترل	۷۷۶
رده بندی دیوبی	۷۷۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۱۸۳۵۹۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

نام کتاب	: تصرف در میادین مشترک نفت و گاز
ناشر	: چتر دانش
مؤلف	: دکتر رضا رحیمی دهسوری
نوبت و سال چاپ	: اول - ۱۴۰۲
شمارگان	: ۱۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۶۱۹-۱
قیمت	: ۱۳۵۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمنبری جاوید (اردبیهشت شمالی)، بلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۰۶۶۴۹۲۳۲۷ - ۰۶۶۴۹۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به منزله‌ی یکی از پر طرف‌دارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزوای هستند که طی سالیان متتمادی چنان که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نگردداند.

این، در حالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد. کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آن‌ها از یک سو و تناسب آن‌ها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتردانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت گمارد که مهم‌ترین دستاوردهای آن‌ها، تسهیل آموزش و تسريع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه خدمات درخشنان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

فهرست

فصل نخست: مفهوم و قلمرو اصطلاحات	۹
۱-۱-۱- مفهوم و قلمرو اصطلاحات	۱۱
۱-۱-۱-۱- تصرف	۱۱
۱-۱-۱-۱-۱- معنای لغوی تصرف	۱۱
۱-۱-۱-۱-۲- مفهوم اصطلاحی تصرف	۱۲
الف) تصرف از منظر فقیهان	۱۲
ب) تصرف از منظر حقوقدانان	۱۳
ج) تصرف از منظر قانون مدنی	۱۵
د) مفهوم تصرف در حقوق خارجی	۱۶
۱-۱-۲- حاکمیت	۱۸
۱-۱-۲-۱- چارچوب حاکمیت	۱۸
۱-۱-۲-۲- منشأ حاکمیت	۱۹
۱-۱-۲-۲-۱- شناخت مفهوم حاکمیت	۱۹
۱-۱-۲-۲-۲- حاکمیت دولتها بر منابع طبیعی	۲۰
۱-۱-۲-۳- مالکیت	۲۲
۱-۱-۳-۱-۱- مفهوم اصطلاحی مالکیت	۲۲
۱-۱-۳-۱-۱-۱- انواع مالکیت	۲۲
۱) مالکیت خصوصی	۲۲
۲) مالکیت دولتی	۲۵
۱-۱-۳-۱-۲- مالکیت منابع طبیعی	۳۰
۱-۱-۳-۱-۳- مالکیت منابع نفت و گاز	۳۱
۱-۱-۳-۱-۴- حق مالکیت نسبت به زمین محدوده اکتشاف	۳۳
۱-۱-۳-۱-۵- مالکیت نفت در قراردادهای نفتی ایران	۳۴
۱-۱-۳-۱-۶- مفهوم مالکیت و حاکمیت در قراردادهای نفتی	۳۷
۱-۱-۳-۱-۷- حیازت	۳۸

۳۸	-۱-۴-۱-۱- مفهوم لغوی حیاڑت.
۳۹	-۲-۴-۱-۱- مفهوم لغوی rule of capture
۴۰	-۳-۴-۱-۱- مفهوم اصطلاحی حیاڑت و rule of capture
۴۰	-۴-۴-۱-۱- حیاڑت در اصطلاح فقهی
۴۱	الف. فقه امامیه
۴۴	ب. فقه عامه
۴۷	-۱-۶-۱-۱- اقطاع
۴۷	-۱-۶-۱-۱- مفهوم لغوی اقطاع
۴۸	-۲-۶-۱-۱- مفهوم اصطلاحی اقطاع
۵۱	-۱-۷-۱-۱- مفهوم منابع نفت و گاز
۵۳	-۸-۱-۱- منابع مشترک نفت و گاز
۵۴	-۹-۱-۱- منابع سیال و غیر سیال
۵۴	-۱۰-۱-۱- مخزن نفت
۵۵	-۱۱-۱-۱- میدان نفتی
۵۵	-۱۲-۱-۱- حوضه نفتی
۵۶	-۱۳-۱-۱- منطقه- بلوک- ناحیه
۵۶	-۱۴-۱-۱- یک کاسه‌سازی یا آحادسازی
۵۷	-۱۵-۱-۱- توسعه اشتراکی مخازن مشترک
۵۷	-۱۶-۱-۱- مخزن نفت و گاز
۵۸	-۱۷-۱-۱- مرز
۵۹	-۱۷-۱-۱- منابع نفت و گاز مشترک واقع در مرز بین المللی
۵۹	-۲-۱۷-۱-۱- مرز خشکی و منابع نفت در مرز خشکی
۶۰	-۳-۱۷-۱-۱- مرز دریایی و منابع نفت
۶۲	-۴-۱۷-۱-۱- تأثیر منابع نفت مشترک در تحديد حدود مرزی
۶۵	-۵-۱۷-۱-۱- تأثیر تحديد حدود مرزی در منابع مشترک نفتی
۶۷	-۶-۱۷-۱-۱- ضرورت حفظ وحدت نسبت به مخزن نفت مشترک

۶۹	۱-۱-۱-۱- مناطق دریایی
۷۱	۱-۱-۱-۱-۱- آب‌های داخلی
۷۱	۱-۱-۱-۱-۲- آب‌های جزیره یا مجمع‌الجزایر
۷۲	۱-۱-۱-۱-۳- دریای سرزمینی
۷۲	۱-۱-۱-۱-۴- منطقه مجاور یا نظارت
۷۳	۱-۱-۱-۱-۵- منطقه انحصاری اقتصادی
۷۳	۱-۱-۱-۱-۶- فلات قاره
۷۴	۱-۱-۱-۱-۷- دریای آزاد

فصل دوم: رژیم حقوقی حاکم بر تصرف در میادین مشترک ۷۷

۷۹	۱-۱- پیشگفتار
۸۱	۱-۲- موانع همکاری در بهره‌برداری از میادین مشترک
۸۲	۱-۲-۱- موانع حقوقی
۸۴	۱-۲-۲- موانع غیرحقوقی
۸۹	۱-۳- ضوابط انتخاب الگوی بهره‌برداری از میادین مشترک
۸۹	۱-۳-۱- فنی
۹۱	۱-۳-۲- محیط سیاسی
۹۳	۱-۳-۳- حقوقی
۹۳	۱-۳-۳-۱- حقوق داخلی
۹۶	۱-۳-۳-۲- حقوق بین‌الملل
۱۰۰	۱-۴- اصول و موازین حقوقی تصرف در میادین مشترک
۱۰۰	۱-۴-۱- قاعده‌ی حیازت
۱۰۵	۱-۴-۲- اصل تبعیت از مکان و محیط
۱۰۶	۱-۴-۳- قاعده‌ی حقوق بهم‌پیوسته
۱۰۷	۱-۴-۴- رژیم مالکیت مبتنی بر اشاعه
۱۰۹	۱-۴-۵- اصل بهره‌وری